

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א
לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 246

בהר תשע"ב

לקיים את שאר מצוות התורה, גם אותן מצוות שסבורים אנו שיש בהשגתנו להבין את טעמן וענינן ונראה שיש לנו מהן רוח ותועלת.

"וספרת לך שבע שבת שנים שבע שנים שבע פעמים" (כה, ח)

רמז נפלא – אומר המגיד מדובנא – נרמז כאן בפסוק: האדם מתפאר: אני חי שלש מאות שנים וחמשה ימים בשנה!

אומרים לו אפוא: תספור את ימך בשנים ותראה שאינן רבות כל כך, ואם עדין נראה לך הרבה – ספור את שנותיך ב'שמיטות', ככתוב "וספרת לך שבע שבת שנים", שהן, בסך הכל, יובל אחד...

משל לקבצן אביון שהתגאה בכך שיש לו אוצר ענק – שקים גדולים מלאים מטבעות. אמרו לו: השקים הגדולים והנפוחים מלאים מטבעות בעלי ערך נמוך מאד, ועל כן שווי השקים הגדולים כשווי שני שטרות דקים של מאה שקלים.

וכך האדם – "ימי שנותינו בהם שבעים שנה...", כיובל וחצי... ואיך יתגאה כשהוא זמני כל כך בעולם, כצל עובר!?

"וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו" (כה, יד)

ברש"י: וכי תמכרו וגו'... ועוד יש דרשה, מנין כשאתה מוכר – מכר לישראל חברך, תלמוד לומר: 'וכי תמכרו ממכר לעמיתך', מכר. ומנין שאם באת לקנות, קנה מישראל חברך, תלמוד לומר: 'או קנה מיד עמיתך'.

רבי רפאל שטמר מדייק: על הגויים לא נאמר 'עמיתך' אלא 'רעך', כפי שמובא בפסוק אודות המצרים: "...איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי

"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה" (כה, א-ב)

ברש"י: מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני? אלא, מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כלן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני. כך שנוי בתורת כהנים.

רבי משה פיינשטיין היה מוסיף ומפרש: כל מצוה בתורה יכול אדם לחשוב בנפשו שיש לו איזו השגה בה והוא מבין את טעמה וענינה, ויש לו ממנה איזו מעלה ותועלת. אלא שאדם חייב לקיים את מצוות התורה לא מחמת שמבין את טעמיהן ועניניהן, ולא מחמת שיש לו מהן איזו תועלת – אלא אך ורק משום שה' ציוה עליהן בסיני. אדם מקיים את התורה – כדי לקיים רצון ה'!

אולם ישנה מצוה אחת בתורה שאלמלא היתה התורה מצוה עליה לא היה האדם מוצא בה טעם: מצות שמיטה. מצוה זו אינה נתפסת בשכל האדם, שכן, לכאורה, איזו תכלית ותועלת יש בה? הלא היא הפוכם הגמור של ההגיון וההבנה האנושית! שש שנים עמל האדם, מעבד את שדהו, חורש וזורע, עד שסוף סוף זוכה לראות ברכה בעמלו ומפיק ממנה תנובת פרי. והנה מגיעה השנה השביעית ובבת אחת עליו להניחה לנפשה, לא לחרוש ולא לזרוע, והיא עומדת זנוחה ומופקרת ומעלה קמשונים וחרולים.

נמצא שאם מקיים האדם מצות שמיטה, בודאי אין הוא מקיימה מפני שמבין את טעמה, אלא אך ורק משום שהתורה צותה: "ושבתה הארץ שבת לה". ה' צוה והאדם מקים! רצון ה' בלי שום ערוב של השכל האנושי!

על כן הסמיכה התורה שמיטה אצל הר סיני – לומר לך, כשם שמצות שמיטה נאמרה בסיני, והסבה האחת והיחידה לקיומה היא משום שנצטוינו עליה בסיני, ולא משום איזה שקול וטעם אחר שבעולם – כך עלינו

שיסגל, אשר בשעה שהיה הולך לבחור לעצמו ארבעה מינים, מעולם לא לקח בעצמו לולב מתוך ערמת הלולבים, אלא המתין שבעל הדוכן ימסור לו אותו בידו.

הנהגה זו קבע לעצמו מאחר וחשש שמא אם יקח בעצמו מתוך הקופסא, עלול הוא להזיק בטעות לשאר הלולבים ועל ידי כך יגרם הפסד כספי לבעל הדוכן.

בנוסף לכך, בשל זהירותו הרבה מפני כל נזק שעלול להגרם על ידו במישרין או בעקיפין – כאשר נגש אליו מאן דהו, תוך כדי מסע הקניות, בשאלה אודות הלולב, הוא לא הגיב, וחשש שמא אמירת דעתו כעת תגרם לקונה לא לקחת, ולשאר האנשים לסבור שהסחורה בדוכן זה הנה באיכות ירודה.

הרב פאם עצמו נהג לקחת לולב ולבדוק אותו ללא עזרת המוכר, אולם בשעת התשלום היה תמיד מבקש להוסיף עוד כמה דולרים, כדי לפצות על נזק שאולי גרם בשוגג.

"ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך" (כה, מו)

רבי ישראל מסלנט התארח אצל אחד ממכריו, והוזמן לטול ידיים לסעודה.

באותם ימים לא היו ברזים בבתי העיירה. את המים שאבו מן הבאר, וסחבו בדליים כבדים, ועל כן נהגו בהם חסכון. "היום יוכל כבוד הרב לטול ידיים בשפע רב של מים" – אמר היהודי בשמחה. "הרב יזכה לנטילת ידיים מהודרת, שגם סגולה לעשירות, כידוע, בצידה".

"מה יום מיומים?" שאל רבי ישראל סלנטר.

"לקחנו לביתנו נערה יתומה, שבין שאר עבודות הבית, היא גם שואבת מים מהבאר לכל צרכינו", סח האיש מלא ספוק.

אמר לו רבי ישראל: "אין בשפע המים כל הדור מצוה, אם הם באים על חשבון נערה יתומה, שתצטרך לעמל בפרך בשל כך. וללא כל ספק, אין לי כל רצון להתעשר על חשבון עמלה..."

זהב ושמלות". "עמיתך" נאמר רק לגבי יהודי, כי הגימטריה של "עמיתך" [עם הכולל] הרי היא – ישראל. לגבי המכירה והקניה נאמר לשון "עמיתך", לגבי אסור הונאה נאמר לשון 'אחי'.

ממה נובע ההבדל בין הלשוניות?

כך הקשה רבי שאול בראך בספרו "בהיות הבקר", ובאר על פי הפסוק: "ויואמר יעקב לרחל כי אחי אביה הוא" (בראשית כט, יב). שואלת על כך הגמרא (מגלה יג ע"ב): "וכי אחי אביה הוא והלא בן אחות אביה הוא?" אלא, שכאשר בקש יעקב לשאת את רחל, אמרה לו רחל שאביה רמאי הוא, ולא יוכל יעקב להתגבר על רמאותו. ענה לה יעקב: "אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו ברמאות". יעקב אבינו, אם כן, היה 'אחיו' של לבן ברמאות, אך עם זאת לא הוציא דבר שקר מפיו.

והנה, כל אדם נאלץ לפעמים להתעסק עם רמאי, ואז הוא אומר לעצמו: 'אם הוא מרמה אותי, אני ארמה אותו – אחיו אני ברמאות [ואולי אף אעלה עליו...]

על זה מזהירה כאן התורה, שאף כאשר מתעסקים עם רמאי, ויש לנהוג בפקחות כדי לא להיות מרמים ועשוקים – גם אז אין לומר ממש שקר.

המצב הרגיל של משא ומתן ושל יחסים תקינים בין בני אדם הוא "תמכרו ממכר לעמיתך", ו"קנה מיד עמיתך" – יושר פשוט ומוחלט. אבל גם כאשר מדובר באיש, שאין ברירה אלא להיות 'אחיו ברמאות' – "אל תונו איש את אחיו", אין לשקר!

"וכי תמכרו... אל תונו איש את אחיו" (כה, יד)

התורה מצוה אותנו להזהר ולהשמר מפני כל שמץ של גזל ונזק בשעת משא ומתן, וככל שאדם ירא שמים יותר, כך רבה זהירותו, והוא מתרחק אפילו מחשש קל של גזל.

בספר "אהוב על כלם" מסופר כי כאשר בקש רבי אברהם פאם זצ"ל לחנך את תלמידיו וילדיו ליושר, הוא ספר להם אודות חברו היקר, רבי אליהו משה